

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage
Telefoon 070-3 18 7960
Telefax 070 3 18 78915

Aan:
De Voorzitter en Leden van het CVIN

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer
DIS/97000330

Datum

22 JAN. 1997

Onderwerp
CVIN-analyse Rusland/GOS

Ref: CVIN-analyse Rusland/GOS, DIS/96003540, dd 5 december 1996

In de CVIN-analyse waarin de veiligheidsrisico's van de ontwikkelingen in Rusland/GOS voor Nederland worden behandeld, is ook aandacht besteed aan financiële aspecten van de criminaliteit vanuit Rusland/GOS. Ter aanvulling op de conclusies van dit rapport bied ik U hierbij een analyse aan, waarin nader wordt ingegaan op de problematiek van de (criminele) geldstromen tussen Nederland en Rusland/GOS. Deze analyse is onlangs opgesteld door een ad-hoc werkgroep onder voorzitterschap van de MID waarin BVD, CRI en MID waren vertegenwoordigd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
1

Bezoekadres
Kalvermarkt 32

Doorkiesnummer

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

GELDSTROMEN TUSSEN NEDERLAND EN RUSLAND/GOS¹

INLEIDING

Rusland heeft een positieve handelsbalans met het Westen ter waarde van vele miljarden US dollars per jaar. Vanwege de onzekere politieke vooruitzichten, het slechte ondernemingsklimaat in Rusland en twijfels over de integriteit van het bancaire stelsel aldaar, worden exportinkomsten voor een aanzienlijk deel in het buitenland geïnvesteerd en belegd, met name in het Westen. Er moet worden aangenomen dat ook gelden, die uit criminele handelingen zijn verkregen, deel uitmaken van de kapitaalstromen vanuit Rusland/GOS naar het Westen. Herkomst, omvang en eindbestemming van criminele geldstromen zijn evenwel moeilijk vast te stellen.

SOORTEN VAN GELDSTROMEN TUSSEN NEDERLAND EN RUSLAND/GOS

De Nederlandsche Bank (DNB) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) publiceren gegevens over financiële transacties tussen Nederlandse bedrijven en bedrijven in Rusland/GOS. De gegevens zijn gebaseerd op de periodieke opgaven van Nederlandse banken en/of bedrijven en betreffen vooral girale transacties. Het op basis van deze statistieken verkregen beeld is echter niet volledig. Er zijn nog tal van andere geldstromen te onderscheiden die door de wijze van registratie of transactie² buiten de overzichten van DNB en CBS vallen. Het gaat hier bijvoorbeeld om de handel in contanten, en juist daarvan wordt door Russen en andere ex-sovjet burgers veelvuldig gebruik gemaakt. Een ander voorbeeld van transacties, die vaak niet in de statistieken terug te vinden zijn, is de handel via rechtspersonen in andere landen waardoor registratie of herleiding tot de eigenlijke bestemming bijzonder lastig wordt. Het is zeer moeilijk de waarde van dergelijke geldstromen te bepalen. Naar verwachting zullen met name criminele transacties plaatsvinden met contant geld en/of via omwegen in het buitenland en derhalve buiten de bestaande overzichten van DNB en CBS vallen.

STAND VAN ZAKEN IN HET ONDERZOEK GELDSTROMEN NEDERLAND - RUSLAND/GOS

Politie en Justitie hebben in 1995 onderzoek verricht naar financieel-economische criminaliteit en daarmee samenhangend oneigenlijk gebruik van Nederlandse financiële instellingen (project "GOS-Gelden"). Daarbij zijn Nederlandse banken benaderd teneinde de omvang van het gebruik van het Nederlandse financiële stelsel door personen en bedrijven uit het GOS zoveel mogelijk te kunnen vaststellen en de geldstromen tussen het GOS en Nederland globaal te beschrijven. De banken

¹ Het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) is een los, door Rusland gedomineerd samenwerkingsverband, waarvan 12 van de 15 voormalige Sovjet republieken lid zijn. Het GOS omvat: Rusland, Belarus, Oekraïne, Moldova, Georgië, Armenië, Azerbeidzjan, Kazachstan, Oezbekistan, Toerkmenistan, Tadzjikistan, en Kirgizstan. Estland, Letland, en Litouwen maken geen deel uit van het GOS.

² Op basis van de wet Financiële Betrekkingen Buitenland moeten o.a. contante/chartale bedragen van meer dan f. 25.000,- die Nederland in of uit worden gevoerd rechtstreeks bij DNB worden gemeld. Van een actieve controle op de naleving van deze wet is echter nauwelijks sprake.

[REDACTED]

stelden zich destijds terughoudend op bij de samenwerking, mede omdat een formele basis voor het verstrekken van inhoudelijke informatie over transacties en cliënten uit het GOS aan de politie ontbrak. (Er was geen sprake van een gerechtelijk vooronderzoek.) Diverse banken waren overigens in principe wel bereid om geanonymiseerde gegevens te verstrekken, maar later bleek dat de geautomatiseerde registratiesystemen van de grote banken daartoe niet de mogelijkheden boden.

Beleidsmatig zijn inmiddels de volgende initiatieven ontwikkeld om de samenwerking van politie en justitie met de bankwereld in de toekomst te verbeteren. De banken (Nederlandse Vereniging van Banken, NVB) en het Ministerie van Justitie zijn akkoord gegaan met een project waarin de financiële deskundigheid bij opsporing en vervolging wordt verhoogd. Hiertoe zal een projectteam worden geïnstalleerd, bestaande uit medewerkers van de banken en Justitie. Daarnaast is door de NVB in samenwerking met het Openbaar Ministerie een gedragslijn opgesteld inzake medewerking aan onderzoeken. Deze gedragslijn bevat een checklist met betrekking tot het meewerken aan strafrechtelijke onderzoeken op verzoek van Justitie.

In het kader van het "GOS-Gelden" onderzoek is door de politie tevens gekeken naar informatie, verkregen in het kader van de Wet Melding Ongebruikelijke Transacties (MOT). Ook zijn (technische) recherche-onderzoeken naar in Nederland gepleegde criminele activiteiten van personen met een Russische/GOS-nationaliteit in beschouwing genomen. Bij deze inventarisatie bleek dat het verkrijgen van een beter inzicht in criminele geldstromen tussen Nederland en Rusland/GOS mede bemoeilijkt wordt door de vaak gebrekkige samenwerking met politiediensten en justitiële organen in het GOS. In veel gevallen wordt niet gereageerd op Nederlandse verzoeken om informatie over personen of financiële transacties. De samenwerking wordt daarnaast gehinderd door het veelal ontbreken in die landen van adequate wetgeving inzake witwassen, ontneming van wederrechtelijke verkregen vermogen etc., dan wel door het niet strikt toepassen van wel bestaande wetgeving. Het ontbreken van rechtshulpverdragen speelt ook een rol. Tevens is sprake van onvoldoende materiedeskundigheid bij opsporingsdiensten in het GOS.

CONCLUSIE

De huidige overzichten van DNB en het CBS geven geen volledig beeld van de totale geldstromen tussen Nederland en Rusland/GOS. Het is zeer moeilijk de waarde van de geldstromen die buiten deze registraties vallen te bepalen. Met name criminele transacties blijven hierdoor buiten beeld.

In de praktijk heeft de politie in de afgelopen jaren een aantal zaken kunnen volgen, waarbij het evident was dat er een relatie was tussen bepaalde financiële transacties en criminelen uit het GOS. Het was echter vaak niet mogelijk om vast te stellen of het geld, dat werd gebruikt in de transactie, door een strafbaar feit was verkregen. In veel gevallen was het niet mogelijk om de herkomst en de eindbestemming van het geld vast te stellen.

De politie heeft momenteel op basis van het verrichte onderzoek en latere praktijkervaringen (o.a. MOT-transacties, technische opsporingsonderzoeken) wel de indruk, dat de criminele geldstromen tussen Nederland en Rusland/GOS nog geen alarmerende omvang hebben aangenomen, en dat dit deel van de activiteiten van criminelen uit het GOS niet het grootste veiligheidsprobleem vormt.